

บทที่ ๑

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

กระบวนการผลิตสิ่งทอพื้นบ้าน เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ต้องมีการแข่งขันกันในระดับสูง ในสิ่งที่เป็สินค้าน่าประเทเดียวกัน ทำอย่างไรจึงจะพัฒนาเพิ่มคุณค่า เพิ่มผลผลิตในผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม ให้พัฒนาสามารถเข้าสู่ตลาดการแข่งขันอย่างเป็นธรรม และเพิ่มศักยภาพให้กับชุมชน

การเข้าสู่โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ทำให้สินค้าได้รับการตรวจสอบคุณภาพ เพื่อให้ได้มาตรฐานนำไปสู่ความเชื่อมั่นของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ มีการแข่งขันเชิงพาณิชย์ บางกลุ่มต้องปิดตัวลงไป เพราะสินค้ามีการผลิตที่ไม่ได้คุณภาพ หรือผลิตแล้วจำหน่ายไม่ได้ สินค้าต้องลงทุนจึงเกิดการขาดทุน ซึ่งเป็นการสร้างพร้อมกับการทำลายไปในตัว ข้อมูลจากการสำรวจในการทําวิจัยที่ผ่านมา จึงพบว่ากลุ่มผู้ผลิตมีความสามารถมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมมา และพัฒนาสินค้าที่จำหน่ายให้มีคุณภาพแต่เกิดการอึดตัวของสินค้า มีปัญหาในการจำหน่าย จึงต้องการที่จะปรับโครงสร้างให้กับสินค้าเดิม มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อส่งเสริมสินค้าในรูปแบบใหม่ให้เป็นที่ต้องการของตลาด โดยเฉพาะเริ่มต้นจากในประเทศ

ผ้าฝ้ายย้อมครามเป็นผลิตภัณฑ์พื้นบ้านอย่างหนึ่งที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการยอมรับ และเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ เพราะผ้าฝ้ายย้อมครามของไทยเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีฝีมือการทอที่ประณีต สีสันลวดลายสวยงาม เนื้อผ้าดี ดังนั้นผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายย้อมคราม จึงควรได้รับการส่งเสริม และพัฒนาให้เป็นที่รู้จักและมีรูปแบบที่ตรงกับความต้องการของตลาดมากขึ้น (จาริตา หินเขาว, ๒๕๕๓)

กลุ่มทอผ้าบ้านปิ่น อำเภอลอง จังหวัดแพร่ เป็นกลุ่มที่มีชื่อเสียงในการทอผ้าจากสิริธรรมชาติ การทอผ้าจากในส่วนของการทอผ้าย้อมคราม จะพิเศษกว่าท้องถิ่นอื่น โดยใช้ด้ายสีต่าง ๆ ทอจนเป็นลวดลายในผ้าชิ้น ซึ่งสวยงามทั้งสีและลวดลาย ลวดลายเป็นลวดลายดั้งเดิม ผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ทั้งผ้าผืน ผ้าชิ้น ผ้าคลุมไหล่และแปรรูปเป็นกระโปรง เสื้อ กระเป๋า ฯลฯ แต่ยังคงขาดในเรื่องของการออกแบบ การตัดเย็บ ที่จะต้องมีการพัฒนา

กลุ่มแม่บ้านสามัคคีพัฒนาเกิดจากการรวมกลุ่มของสมาชิกเพียงไม่กี่สิบคน จากการผลิตเพื่อสวมใส่ ผลิตมากเกินความต้องการก็นำผ้าฝ้ายที่ทอเก็บไว้หรือทอได้มารวมกลุ่มนำไปจำหน่าย ภายใต้การรวบรวมของกลุ่มแม่บ้าน จากลวดลายที่ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษและลวดลายใหม่ ๆ ที่สมาชิกในกลุ่มคิดค้นขึ้นตามจินตนาการ ทำให้ได้รับกระแสดอรับ จากผู้บริโภคในอำเภออากาศอำนวยและตัวจังหวัดสกลนครมากขึ้น ทำให้กลุ่มผลิตสินค้าไม่ทันความต้องการ กลุ่มจึงมีการเปิดรับสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนในปัจจุบันกลุ่มมี สมาชิก ๓๓๐ คน กระบวนการผลิตกลุ่มมีโครงสร้างธุรกิจ

ครบทั้ง ๓ ขั้นตอน คือ ตั้งแต่ต้นน้ำคือ ปลวกคราม เก็บคราม จนกระทั่งเป็นผ้าครามส่วนเส้นใยฝ้าย เริ่มจากหีบฝ้ายจนถึงคันหมีฝ้าย กลางน้ำเริ่มจากย้อมครามแล้วทอ เป็นลวดลายต่าง ๆ จนกระทั่งนำผ้าทอฝ้ายย้อมคราม มาผลิตแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์ ซึ่งทางกลุ่มเน้นการทอเป็นผืนจำหน่ายมากกว่าแปรรูปเป็นกระเป๋าหรือเสื้อผ้า ส่วนโครงสร้างสุดท้ายคือปลายน้ำ คือ การกระจายสินค้าจากกลุ่มยังผู้บริโภค กลุ่มมีการกระจายสินค้าโดยการขายตรงที่กลุ่มแม่บ้าน การวางจำหน่ายตามศูนย์แสดงสินค้า OTOP ในจังหวัดและการจำหน่ายสินค้าตามงานแสดงสินค้าต่าง ๆ

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จัดทำโครงการวิจัย การพัฒนารูปแบบและคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าจากผ้าย้อมคราม เพื่อศึกษากระบวนการแต่ละท้องถิ่นนำมาออกแบบและพัฒนาสินค้าที่มีอยู่ได้เข้าสู่ตลาดที่ยั่งยืนต่อไป โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑. เพื่อศึกษารูปแบบและความต้องการพื้นฐานของกลุ่มทอผ้าย้อมคราม ในบริบทของพื้นที่ศึกษา
๒. เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากผ้าย้อมคราม
๓. เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบวัสดุ กระบวนการผลิต ผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากผ้าย้อมคราม
๔. เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนารูปแบบและคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าจากผ้าย้อมคราม

ให้กับชุมชน อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร

ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑. ได้ความรู้จากกระบวนการผลิตผ้าย้อมครามและรูปแบบผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าจากผ้าย้อมคราม
๒. ได้รูปแบบเสื้อผ้าและผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าจากผ้าย้อมครามที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพเข้มแข็งยิ่งขึ้น
๓. ได้ถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับชุมชน ที่ยังขาดความรู้ด้านการผลิตเสื้อผ้าจากผ้าย้อมครามให้สามารถปฏิบัติได้
๔. เป็นการสร้างเศรษฐกิจให้กับชุมชน สามารถแข่งขันได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
๕. เป็นแนวทางในการต่อยอดงานวิจัยต่อไป

ขอบเขตของโครงการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาบริบทและภูมิปัญญาท้องถิ่นในกระบวนการผลิต และรูปแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าย้อมคราม
๒. เพื่อศึกษากลุ่มผลิตผ้าย้อมครามในเขต บ้านถ้ำเต่า อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร บ้านปิ่น อำเภอลอง จังหวัดแพร่

๓. เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากผ้าย้อมครามร่วมกับชุมชน ๒ จังหวัด ในการหาข้อแตกต่างของผลิตภัณฑ์ด้านเสื้อผ้า

๔. เพื่อนำผลงานวิจัยถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับชุมชนที่ต้องการสร้างผลิตภัณฑ์สิ่งทอให้กับกลุ่มในเชิงพาณิชย์ต่อไป ๒๐ คน ๑ ครั้ง

นิยามศัพท์

การพัฒนา หมายถึง การกระทำให้ผลิตภัณฑ์เดิมมีการปรับปรุงให้ดีขึ้น ทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ

รูปแบบและคุณภาพผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า หมายถึง เสื้อผ้าที่มีการออกแบบ วิเคราะห์ให้มีความเหมาะสมกับคุณลักษณะของผ้าย้อมคราม และลวดลายการทอ

ผ้าย้อมคราม หมายถึง ผ้าย้อมครามที่ได้จากกระบวนการย้อมของกลุ่มชุมชนบ้านป็นอำเภอลอง จังหวัดแพร่ และกลุ่มชุมชนบ้านถ้ำเต่า อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร

กรอบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษารูปแบบและผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมคราม โดยออกแบบ วิเคราะห์รูปแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าย้อมคราม เพื่อเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์จากผ้าย้อมคราม ๒ จังหวัด และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าจากผ้าย้อมครามสู่ชุมชน รวมทั้งประเมินความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าย้อมคราม ในด้านรูปแบบของเสื้อผ้า ลวดลาย การตกแต่ง แต่ละชิ้นงาน และภาพโดยรวมของแต่ละกลุ่ม